

BELEDİYELERDE İŞTEN ÇIKARTILAN İŞÇİLERİN EKONOMİK-SOSYAL DURUMLARINA İLİŞKİN BİR ARAŞTIRMA

Hülya Yeşilgöz

Bilindiği gibi, küreselleşme sürecinin bir sonucu olan yeni liberal politikalar, işçi haklarında gerilemelere ve ihlallere yol açmaktadır. Uluslararası Para Fonu, Dünya Bankası gibi uluslararası mali kuruluşların yerel hükümetlere dayattığı programlar, gelişmekte olan ülkelerde yıkıcı ekonomik krizler yaratmakta ve toplumsal dengeleri sarsmaktadır. Ülkemizde bu süreci en ağır yaşayan ülkelerin arasında yer almaktadır. Sermaye kesimi, içinde bulunduğu ekonomik krizden çıkmak adına başvurduğu önlem paketini emekçi kitlelerin sırtına fatura etmektedir. İşgücü maliyetleri düşürülmekte, taşeronlaştırma, özelleştirme, sendikasılaştırma, düşük ücretle çalıştırma ve kitlesel işten çıkartmalar artmakta; toplu sözleşmelerle kazanılan haklar gasp edilmeye çalışılmaktadır.

Bugün dünya genelinde ve ülkemizde hüküm süren yeni liberal politikalara bağlı olarak kamu kuruluşları özelleştirilmekte ve kitlesel işten çıkartmalar hızla artmaktadır. Özel sermaye, ulus devlet modeli kapsamındaki kamu alanındaki harcamaları kendi tekeline geçirmektedir. İş güvencesini garanti altında tutarak yapılacağı söylenen özelleştirme uygulamaları, doğası gereği, ücretleri düşürmeye, taşeronlaşmaya ve işten atmalara yönelmiştir. Binlerce işçi özelleştirme politikaları sonucunda işini kaybetmiş ve kaybetmeye devam etmektedir.

Ülkemizde yaşanan bir diğer durum ise partizancılığa bağlı yaşanan işten çıkartılmalarıdır. Yerel yönetimler bu durumun en belirgin biçimde yaşandığı birimlerdir. Özellikle belediyelerde temizlik, park/bahçe, su, ulaşım, fen işleri, alt yapı işlerinde, vizeli olarak geçici süreli çalıştırılan işçilerin işlerine ekonomik nedenler gösterilerek son verilmektedir. İş güvencesi valiliklerden alınan vize ile sınırlı olan bu işçiler, yerel yönetimler bünyesindeki aktif siyasetteki değişimlere bağlı olarak işlerini kaybeden

kesimin başında gelmektedir.

Diğer taraftan, Uluslararası Çalışma Örgütü asgari standartları ve Uluslararası İnsan Hakları Sözleşmelerine göre, herkesin temel ihtiyaçlarını karşılayacak bir ücret karşılığında çalışması ve iş güvencesi, temel haklar olarak öngörülmektedir. Ancak uygulamada, küresel sermaye kar marjını olabildiğince artırmak için ucuz ve örgütsüz emeğe yönelmektedir.

Bu gerçekten yola çıkarak, 28 Mart 2004 yerel seçimlerine bağlı olarak, örgütlü bulunduğumuz belediyelerdeki iş akdi sona erdirilmiş üyelerimizin durumlarını takip etmek amacıyla bir anket çalışması yürüttük. Anket çalışmamız 2004 Mayıs ayında başlatılmış, Eylül 2004'de ise değerlendirmesi yapılarak tamamlanmıştır.

Sendikamız şubelerine gönderdiğimiz İş Akdi Sona Erdirilen İşçilerin Durumlarına İlişkin Anket Formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde işçinin sosyal durumuna ilişkin bilgilere; ikinci bölümde ise işçinin iş durumuna ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Anket değerlendirmesi sonuçları şöyledir:

İş Akdi Sona Erdirilen İşçilerin Durumlarına İlişkin Anket Formunu yanıtlarak bize gönderen toplam şube sayısı: 46;

Kendilerine bağlı işyerlerinde iş akdi sona erdirilen işçi sorunu bulunmayan şube sayısı: 20;

Bunun yanı sıra, İstanbul Konut İşçileri Şubemize bağlı sendikamız üyesi toplam 13 konut işçisi işten çıkartılmıştır. Bu işçiler, sendikalı oldukları için işten çıkarıldıklarını belirtmişlerdir.

İş Akdi Sona Erdirilen İşçilerin Durumlarına İlişkin Anket Sonuçları değerlendirmesi şubelerimize bağlı belediyelerde çalışırken işlerine son verilmiş üyelerimiz göz önünde bulundurularak yapılmıştır.

Kendilerine bağlı işyerlerinde İş Akdi Sona Erdirilen İşçi sorunu yaşayan şube sayısı 26 olup, bu şubelere bağlı toplam 33 belediyede çalışan 305 işçi, çeşitli nedenlere bağlı olarak işten çıkartılmıştır. Bu durumun belediyeler bazındaki dağılımı aşağıdaki tabloda şöyledir:

Tablo 1: İş Akdi Sona erdirilmiş işçilerin belediyelere göre dağılımı

	Belediye adı	Şube adı	Atılan işçi sayısı
1	Uygur	Amasya	4
2	Baykan	Siirt-Mardin	12
3	Ağrı	Ağrı	3
4	Bayrampaşa	Diyarbakır	15
5	Kuyular	Diyarbakır	14
6	Doğakent	Adana 1 Nolu	19
7	Solaklı	Adana 1 Nolu	17
8	Asarlık	Izmir 5 Nolu	4
9	Güre	Uşak	3
10	Evciler	Kırşehir	4
11	İsahocalı	Kırşehir	1
12	Samandağ	İskenderun	23
13	Güzelburç	İskenderun	10
14	Çarıklar	Mersin	13
15	Altuntaş	Konya	4
16	Akşehir	Konya	1
17	Ceyhan	Ceyhan	1
18	Köşreli	Ceyhan	18
19	Marmara	Bandırma	4
20	Geyve	Sakarya	25
21	Çayıralan	Kayseri	7
22	Divriği	Kayseri	6

23	Demirtaş	Antalya	2
24	Kurupelit	Samsun	8
25	Denizli	Denizli	16
26	Bahçeköy	İstanbul 5 Nolu	5
27	Tut	Malatya	2
28	Güzelyurt	Malatya	8
29	Türkeli	Sinop	3
30	Yeşildere	Karaman	14
31	Kozlu	Zonguldak	33
32	Ereğli	Konya	6
Toplam İşçi Sayısı			305

Yukarıda tabloda da görüldüğü gibi, şubelerimize bağlı belediyelerde çalışırken iş akdi sona erdirilen işçilerin durumlarına ilişkin anket sonuçları değerlendirilirken her bir soru için yanıtlanan soru sayısı göz önünde bulundurulmuştur. Yaptığımız anket değerlendirmesine bağlı olarak belediyelerde işten çıkartılmış işçilerin sosyal profiline ilişkin sonuçlar şöyledir:

Sendikamıza Bağlı Belediyelerde İş Akdi Sona Erdirilen İşçilerin Sosyal Profili:

Sosyal profile ilişkin soruları 214 işçi yanıtlamıştır; bu bölüme ilişkin değerlendirme bu sayı üzerinden yapılmıştır.

1) işten çıkartılan işçilerin cinsiyeti: işten çıkartılan işçilerin 118'i erkek 26'sı kadındır. Diğer bir deyişle, %87.8'lik bir oranla işten çıkartılan işçilerin büyük çoğunluğu erkektir.

2) işten çıkartılan işçilerin öğretim durumları: İşçilerin %52'si ilkokul; %28'i lise; %14,3'ü ortaokul; %4,7'si yüksek okul mezunudur.

İşçilerin büyük çoğunluğu ilkokul mezunudur.

3) işten çıkartılan işçilerin çocuklarının sayısı: Çocuklu işçiler göz önünde bulundurulduğunda aile başına ortalama olarak iki çocuk düşmektedir.

4) Eve gelir getiren başka kimse bulunuyor mu? Bu soruyu 190 kişi yanıtlamış olup bunlardan 172' si ailelerinde kendilerinden başka gelir getiren ikinci bir kişi bulunmadığını; 18'i ise kendilerinden başka gelir getiren kişi ya da kişilerin bulunduğunu belirtmiştir. Bu sayı oransal olarak şöyledir: İşçilerin % 90.5'inin ailesinde, işçinin kendisinden başka gelir getiren diğer bir kişi bulunmazken % 9.5'lik bir kısım için ailesinde gelir getiren ikinci kişi bulunmaktadır. *İşten çıkartılmış işçilerin büyük bir kısmının ailesinde gelir getirici bir işte çalışan ikinci bir kişi bulunmamaktadır.*

5) Oturduğu eve kira veriyor mu? Bu soruyu 191 kişi yanıtlamıştır. Bunlardan 125'i kira vermediğini, 66'sı ise verdiğini bildirmiştir. Bu durum oransal olarak şöyledir: İşçilerin % 65.5'i oturdukları eve kira vermezken, % 34.5'i ise kira vermektedir. *İşten çıkartılan işçilerin büyük bir kısmı oturdukları eve kira vermemektedir.*

II. BÖLÜM: İŞÇİNİN İŞ DURUMUNA İLİŞKİN BİLGİLER

1) İşçinin işten çıkarılmadan önceki yaptığı işin türü: Bu soruyu 195 işçi yanıtlamıştır. İşçilerin çoğunluğu kendisini "düz işçi" olarak tanımlamış; işçilerin büyük çoğunluğu *şoför* olarak çalışırken; diğer bir bölümü fen işlerinde çalışmakta; diğer büyük bir bölümü ise büro elemanı olarak çalışmakta olduğunu bildirmiştir.

2) İşçinin işten çıkarılmadan önce ne şekilde (kadrolu, vizeli/geçici, mevsimlik vb) çalıştığı: Bu soruyu 212 işçi yanıtlamış olup bunlardan 20'i işten çıkarılmadan önce vizeli işçi olarak çalışıyor olduklarını belirtmişlerdir. Diğer 9 işçi iş akitleri sona erdirilmeden önce mevsimlik; 2 işçi ise kadrolu işçi olarak çalışıyor olduklarını belirtmiştir. Bu durum oransal olarak şöyledir: işten çıkarılmış işçilerin %94.9'u vizeli; %4,2'si mevsimlik; %0.9'u ise kadroludur. *İşten çıkarılmış işçilerin tamamına*

yakın bir bölümü, %94.4, vizeli/geçici işçilerdir.

3) İşçi çıkarıldığı işinde kaç yıldan bu yana çalışıyordu? Bu soruyu 212 işçi yanıtlamıştır. *İşçilerin tamamına yakın büyük bir kısmı ortalama olarak 4 yıldan bu yana buldukları işte çalışmakta iken iş akitleri sona erdirilmek suretiyle işten çıkarılmışlardır.*

4) İşçilerin işten çıkarılma nedeni: Bu soruyu 214 işçi yanıtlamıştır. *İşçilerin tamamı 28 Mart 2004 tarihinde yapılan yerel seçimler sonrasında siyasi nedenlere bağlı olarak işten çıkarılmıştır.*

5) İşten çıkarılan işçiler kaç yıldan bu yana Sendikamız Genel-İş üyesi: Bu soruyu yanıtlayan işçi sayısı 189 olup, ortalama olarak 3,5 yıldan bu yana Sendikamız Genel-İş' e üyelikleri bulunmaktaydı.

6) İşçinin işten atılmadan önce en son aldığı ücret tutarı: Bu soruyu yanıtlayan işçi sayısı 213 olup, aldıkları ortalama ücret tutarı 463.000.000 TL' dir.

Sonuç

Yaptığımız anket çalışması değerlendirmesine göre işten çıkarılan işçilerin tamamına yakın bir bölümü vizeli işçi statüsünde çalışırken işten çıkarılmıştır. Yine bu işçilerin tamamı 28 Mart 2004 tarihinde yapılan yerel seçimler sonrasında işlerini kaybetmişlerdir. Diğer bir deyişle yeni seçilmiş işveren, vizeyi bahane ederek işçileri işten atmıştır ve bu durumu ise ekonomik nedenlerle bağlı olarak gerekçelendirmiştir.

Yerel seçimler sonrasında Sendikamız üyesi olup işten çıkarılan işçilerimizle ilgili Sendikamızın görüşlerini web sitemiz <http://www.genel-is.org.tr> adresinden ayrıntılı bir şekilde bulmak mümkündür.